

Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar

**G.E.M. Anscombe'un
Eylem Teorisi**

Mehmet Sabır ŞAYBAK

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1648

FCR Sertifika no. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 326

Kitap Adı: Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar G.E.M. Anscombe'un Eylem Teorisi

Book Title: Inquiries in Modern Moral Philosophy The Action Theory of G.E.M.

Anscombe

ISBN: 978-625-5536-39-6

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536396

Yazar | Author: Mehmet Sabır ŞAYBAK | orcid.org/0000-0002-5585-2935

Kurum | Institution: Bitlis Eren Üniversitesi

ROR ID: ror.org/00mm4ys28

Editör | Editor: Prof. Dr. Celal TÜRER | orcid.org/0000-0002-9250-2336

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 376

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ | Ahlak Felsefesi | Ethics and moral philosophy

BISAC: PHI005000 | Felsefe / Etik ve Ahlak | Philosophy / Ethics & Moral Philosophy

THEMA: QDHR | Felsefe: Ahlak ve Etik | Philosophy: Ethics and moral philosophy

LC: BJ1012 | Etik - Genel eserler | Ethics - General works

Atf Bilgisi | Cite as: Şaybak, Mehmet Sabır. *Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar G.E.M.Anscombe'un Eylem Teorisi*. Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar
G.E.M. Anscombe'un
Eylem Teorisi

Mehmet Sabır ŞAYBAK

Ankara 2025

Yazar Hakkında | About the Author

Dr. Mehmet Sabır ŞAYBAK

1983'te Bitlis/Mutki'de doğdu. İlk ve ortaöğretimini Tarsus'ta tamamladı. 2004'te Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2013'te Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, FDB-İslam Felsefesi Ana Bilim Dalında "İslam Felsefesinde Tanrı Kanıtlamaları ve İbn Teymiyye'nin Fıtrat Delili" tezi ile yüksek lisansını; 2023'te Ankara Üniversitesi, FDB-Felsefe Tarihi Ana Bilim Dalında "G.E. M. Anscombe'un Ahlak Anlayışı: Ahlaki Eylemin Oluşturulması" başlıklı tezi ile doktorasını tamamladı. 2004-2018 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı'nda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak çalıştı. 2018-2024 yılları arasında Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Şubat 2024'ten itibaren Dr. Öğr. Üyesi kadrosuna atanmıştır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Was born in 1983 in Mutki, Bitlis. He completed his primary and secondary education in Tarsus. In 2004, he graduated from the Faculty of Theology at Dicle University, Department of Religious Culture and Moral Education. He earned his master's degree in 2013 from the Department of Philosophy and Religious Studies, Division of Islamic Philosophy at the Institute of Social Sciences, Yüzüncü Yıl University, with a thesis entitled "Evidences of God in Islamic philosophy and Ibn Tamiyya's proof of creation" In 2023, he completed his doctoral studies in the Department of Philosophy and Religious Studies, Division of History of Philosophy at Ankara University with a dissertation titled "G. E. M. Anscombe's Moral Philosophy: The Constitution of Moral Action." Between 2004 and 2018, he served as a teacher of Religious Culture and Moral Knowledge under the Ministry of National Education. From 2018 to 2024, he worked as a Research Assistant in the Department of Philosophy and Religious Studies at the Faculty of Islamic Sciences, Bitlis Eren University. As of February 2024, he has been appointed as an Assistant Professor in the same department, where he currently continues his academic work. He is married and the father of two children.

Kitap Hakkında

Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar

G.E.M. Anscombe'un Eylem Teorisi

Bu çalışmada bir bütün olarak Anscombe'un ahlak felsefesi ele alınmış olup, buradan hareketle onun mevcut ahlak teorileri hakkındaki tespit, eleştiri ve tavsiyeleri incelenmiştir. Anscombe, ahlak felsefesi alanındaki başlıca çalışması sayılan "Modern Ahlak Felsefesi" adlı makalesini 1958'de yayımlamıştır. Anscombe'un makalesi, kadim gelenekten kopan ahlak teorilerinin modern çağın sorunlarıyla baş edemediği iddiası etrafında örgütlenir ve üç ana tez sunar: Ahlak alanında psikoloji felsefesi üzerinden ilerlemek gerekir; ahlaki yükümlülük meselesi 'ödev', 'gerekir', 'doğru' ve 'yanlış' gibi kavramlarla halledilemez; ahlaki eylemi sadece sonuçlarına göre değerlendiren filozoflar arasında hiçbir fark yoktur. Birinci bölümde Anscombe'un ilk tezine, yani 'ahlak alanında psikoloji felsefesi üzerinden ilerlemek gerekir' düşüncesine yer verildi. Bu çerçevede Anscombe'un niyet kavramına merkezlenen eylem felsefesi tartışmaya açıldı ve söz konusu anlayışı tarif eden eylem, benlik, birinci şahıs, pratik bilgi, pratik akıl ve pratik çıkarım kavramları açıklığa kavuşturulmaya çalışıldı. İkinci bölümde Anscombe'un diğer iki tezi birlikte ele alındı. Bu bölümde Anscombe'un 'ahlaki yükümlülük meselesi 'ödev', 'gerekir', 'doğru' ve 'yanlış' gibi kavramlarla halledilemez' ve 'ahlaki eylemi sadece sonuçlarına göre değerlendiren filozoflar arasında hiçbir fark yoktur' şeklinde ifade ettiği tezlerin ne anlama geldiği tartışıldı. Böylece bu iddiaların kadim ve modern ahlak teorileriyle bağlantıları, 'sonuççuluğun' anlamı, en nihayetinde tüm bu terimlerden ne anlaşılması gerektiği üzerinde duruldu. Sonuç olarak Anscombe'a göre çağımızın problemlerine cevap verebilecek işlevsel bir ahlak teorisine ancak psikoloji üzerinden erişilebilir. Dahası ödev, yasa, ahlaki gerekir gibi kadim ahlak tasavvurumuzun kalıntıları olan kavramlarla ahlak problemi çözülemez çünkü bunlar modern dönemin sorunlarına cevap veremez. Ahlaki eylemi salt sonuçlarına göre yargılayan filozoflar/teoriler eylemin kast edilen ve öngörülen sonuçları arasında bir ayırım yaparak, ahlaki sorumluluk meselesini açıklığa kavuşturamamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Ahlak; Etik; Anscombe; Niyet; Eylem; Ahlaki Yükümlülük; Sonuççuluk

About the Book

Inquiries in Modern Moral Philosophy The Action Theory of G.E.M. Anscombe

This study deals with Anscombe's moral philosophy, and examines his observations, criticisms, and recommendations on existing moral theories. In his 1958 article "Modern Moral Philosophy", which is considered to be his main work in the field of moral philosophy, Anscombe argues that moral theories that break away from the ancient tradition cannot cope with the problems of the modern age and puts forward three main theses: It is necessary to proceed through the philosophy of psychology in the field of morality; the issue of moral obligation cannot be resolved with concepts such as "duty", "ought", "right" and "wrong"; there is no difference between philosophers who evaluate moral action only according to its consequences. In the first chapter, Anscombe's thesis that "it is necessary to proceed through the philosophy of psychology in the field of ethics" has been presented. In this context, Anscombe's philosophy of action centered on the concept of intention has discussed and the concepts of action, self, first person, practical knowledge, practical reason, and practical inference that describe this understanding have been explained. In the second part, the implications of Anscombe's other two theses, namely, the question of moral obligation cannot be settled by concepts such as "duty", "ought", "right" and "wrong", and there is no difference between philosophers who evaluate moral action only in terms of its consequences, have been discussed. Thus, the connections of these claims with ancient and modern moral theories, the meaning of "consequentialism" and ultimately what should be understood from all these terms have been emphasized. In conclusion, according to Anscombe, a functional moral theory that can respond to the problems of our age can only be accessed through psychology. Moreover, the problem of morality cannot be solved with concepts such as duty, law, and ought, which are the remnants of our ancient conception of morality, because they cannot respond to the problems of the modern era. Philosophers or theories that judge moral action based solely on its consequences have failed to clarify the issue of

moral responsibility by distinguishing between the intended and foreseen consequences of action.

Keywords: Morality; Ethics; Anscombe; Intention; Action; Moral Obligation; Consequentialism

TAKDİM

Günümüzde normatif ahlak felsefesinin üç yaklaşımı (erdem, deontoloji ve sonuççuluk) arasındaki sınır çizgilerinin belirsizleştiği kolaylıkla fark edilebilir. Nitekim erdem etiğini “erdemleri”, deontoloji ve faydacılığı da “kuralları” veya “sonuçları” vurgulayan bir yaklaşım şeklinde tanımlamak oldukça indirgemeci ve basit bir seviyeyi gösterir. Görülebildiği kadarıyla artık hiç kimse, “Deontoloji nedir?” ve “Faydacılık nedir?” sorularına verilen tatmin edici kısa cevaplar olmamasından rahatsız değiller; ama bugünlerde en azından bazı filozoflar erdem etikçilerinin “erdem etiği nedir?” sorusuna tatmin edici bir yanıt bulamamasından da şikâyetçiler. Erdem etiğinin diğer iki yaklaşımın aksine hem tüm erdem etikçilerini içeri alacak kadar geniş (veya ayırıcı) hem de tüm deontologları ve faydacıları dışarıda bırakacak sınırları belirtmesi biraz zor görünüyor. Bu yüzden “Erdem etiği nedir?” sorusuna verilecek kısa bir cevap, tatmin edici bir çözüm sağlamaktan uzak kalabilir. Bu noktada ihtiyaç duyulan şey, alanında uzman olan herkesin deontoloji ve faydacılık ile karşılaştırılabilir nitelikte bir erdem etiğine aşına olmasıdır. Ancak mevcut literatür söz konusu niteliği elde etmenin kolay olmadığını gösteriyor. Çok sayıda makale olmasına rağmen, erdem etiğini en sistematik ve ayrıntılı bir şekilde ortaya koyan Michael Slote’un *Ahlaktan Erdem’e/From Morality to Virtue* (1992) kitabı bile erdem etiğine bir tanım getirememektedir. Ayrıntılar, örnekler ve niteliklerle ilgilenen ve bu yüzden pratik hayattaki karşılığı daha fazla olan bir yaklaşım benimseyen Slote, kendisini erdem etiğinin belirli bir versiyonunu keşfetmeye adar. Ona göre diğer versiyonları benimseyen kitaplar kuşkusuz hazırlık aşamasındadır ve çok yakında ahlak felsefesindeki herkes deontoloji ve faydacılık yaklaşımına olduğu kadar “erdem etiği”ne de aşına olması ve “erdem etiği” tanımı hakkında endişelenmeyi bırakması gerekecektir.

Erdem etiğinin öncülerinden G. E. M. Anscombe bu noktada farklı konuları farklı şekillerde ele alan başka bir teklif sunar. Bu teklife göre edem etiği, Oakley'nin dediği gibi, "etik manzaranın kalıcı bir özelliği olarak" hayatta kalmaya mahkûm değildir. Bu noktada Anscombe'un kastı, söz konusu üç yaklaşımla yetmişmiş gelecek nesil ahlak felsefecilerinin, kendilerine yeni bir yaklaşım oluşturabilecekleri; bu durumda üç etiketin tümünün yalnızca tarihsel ilgiye dönüşebileceği hususudur. Ancak bu husus hala ufukta görünmemektedir; çünkü gelecek nesillere "erdem etiği" etiketi altında öğretilebilecek şeylerin önümüze konulması gerekmektedir.

Anscombe, "Modern Ahlak Felsefesi"nde ahlak felsefesinin içinde bulunduğu durumu üç tez sunarak eleştirir. Birincisi, şu an bariz bir şekilde yoksun olduğumuz uygun bir psikoloji felsefesine sahip olana kadar ahlak felsefesi yapmanın bize bir fayda sağlamadığıdır. İkincisi yükümlülük ve ödev, ahlaki olarak neyin doğru neyin yanlış olduğu ve "gerekir"ler alanına yönelik ifadeler ve kavramlara temkinli yaklaşılması hususudur; çünkü söz konusu kavramlar artık genel olarak geçerliliğini kaybetmiş daha önceki bir etik tasavvurun kalıntılarını temsil eder. Üçüncü tezi ise Sidgwick'ten günümüze kadarki ahlak felsefesi alanında iyi bilinen İngiliz yazarlar arasındaki farklılıkların öneminin çok az olmasıdır. Her ne kadar Anscombe, MacIntyre ile birlikte modern dönemde erdem etiğinin teorik temelini atmış olsa da ilahi bir yasa koyucu olmadan ahlaki yaptırımdan söz edemeyeceğimizi ve bu yüzden 'niyet' merkezli psikoloji felsefesine yönelmemiz gerektiğini belirtir. Bu savın yanında o, makalesinde klasik erdem etiği eleştirisinde bulunur. Nitekim "Aristoteles'in *Etik*'ini ve aynı zamanda "Modern Ahlak Felsefesi" makalesini okuyan biri, aralarındaki muazzam karşıtlıklar nedeniyle şaşkınlık içinde kalır. Çünkü modern ahlak felsefeleri arasında öne çıkan kavramların Aristoteles'te bulunmadığı ya da arka planda kaldığı veyahut da oldukça örtük bir şekilde bulunduğu görülür.

En dikkate değer olanı ise doğrudan Aristoteles'in mirası olarak sahip olduğumuz “moral” teriminin, modern anlamı bağlamında Aristotelesçi etik açıklamalarla bağdaşır görünmemesidir.

Anscombe'un erdem etiğinde eleştirdiği ilk husus genellikle ‘mutluluk’ veya ‘gelişme’ ve bazen de ‘iyilik’ olarak tercüme edilen *eudaimonia* kavramıdır. Her çevirinin dezavantajları olsa da ‘gelişme’ anlamına gelen *eudaimonia* ile ilgili sorun, onun yalnızca rasyonel varlıklar için mümkün oluşu; hayvanlar ve hatta bitkiler için mümkün olmayışıdır. Nitekim Klasik olarak eğitim görmüş yazarlar tarafından etkilenmeyen herhangi modern bir anlayışta “mutluluk”la ilgili sorun, onun öznel bir şeyi çağrıştırmasıdır. Mutlu olup olmadığı ya da bir bütün olarak hayatımın mutlu olup olmadığı konusu tamamen bana bağlıdır, eğer mutlu olduğumu düşünüyorsam, o zaman mutluyumdur. Bu yanılabilirliğim bir şey değildir. Ancak sağlıklı olmak ya da gelişmek böyle değildir. Fiziksel ya da psikolojik olarak sağlıklı olduğumu ya da geliştiğimi düşünebilirim, yanılıyorsam da bunu kabullenmekte bir zorluk çekmem. Bu bağlamda, ‘gelişmek’, *eudaimonia*'nın ‘mutluluk’tan daha iyi bir çevirisi gibi gözükmektedir. Hayatın *eudaimonia* olup olmadığı konusunda yanılmak çok kolaydır, çünkü insan yanılabilir, hatta hazcılık gibi yanlış bir *eudaimonia* anlayışına sahip olabilir. Bu çerçevede “iyilik” bile bu açıdan “mutluluk”tan daha iyi bir çeviri olabilir ancak dezavantajları, günlük bir terim olmaması ve buna karşılık gelen bir sıfattan yoksun olmasıyla tercih edilmeyebilir.

Anscombe'un erdem etiğine ikinci itiraz onun belirsizliğinedir. Bu itiraz basitçe, erdem etiğinin kişinin ne yapması gerektiğini söylememesi, yani eyleme rehberlik etmemesidir. Açıkçası erdem etiği, erdemli bir kişi hakkında düşünmeyi ve o kişinin davrandığı gibi davranmayı önerir, ancak insanların bunu nasıl yapacağını, nasıl bileceklerini söylemez. Bazı erdem etiği uzmanları, eğer bir kişi nasıl davranması gerektiği hakkında şüpheye düşerse, erdemli bir kişi olarak gördükleri birine sorması

gerektiğini söyler. Ancak bu iki sorunu gündeme getirir. İlk olarak, erdemli bir kişinin nasıl tanımlanabileceği açık değildir. Bununla birlikte, birisini takdire şayan kılan kriterler kişiden kişiye değişir ve hayranlık uyandıran bir birey aslında erdemli bir kişi olmayabilir. İkincisi, her zaman başka birinden tavsiye istemek için bir fırsat olmayabilir.

Nitekim erdemlerin yol gösterici bir ilkesi veya hiyerarşisi olmazsa, erdem etiği doğal olarak ahlaki çatışmaları çözmek için açık bir yol sunamaz ve bu yüzden de diğer ahlaki teorilerin ikna ediciliğinden uzak kalır. Yukarıda zikredilen eleştiriler erdem etiğinin diğer ahlaki teorilere göre özel bir avantajı olmadığını ortaya koyar. Söz konusu teori, etikteki diğer büyük ahlaki teoriler gibi, kendi kendini çürütmenin kurbanıdır ve makul bir ahlaki teorinin tartışmasız önemli bir özelliği olan ahlaki çatışmayı çözemez. Bu tür çatışmalar çözülmedikçe, erdem etiği diğer ahlaki teorilerden daha umut verici olarak kabul edilemez.

Günümüzde ahlaki sorunların, neyin doğru ya da neyin yanlış olduğu hakkındaki ikili ilkelere bakılarak nesnel olarak çözümlenemeyeceği fark edilmelidir. Bunun yanı sıra ahlaki sorunlarda daha iyi başka bir çözüm olmadığı ya da neyin doğru veya haklı olduğuna dair nesnelliği bulamayacağımız kabul edilmelidir. Ayrıca olgu sorularıyla ilgili makul ya da eleştirel inşadan daha önemli olmadığı için nasıl yaşamamız ve davranmamız gerektiği zemininde “daha iyi” bir hayat arayışına yönelmemiz gerektiği önemsenmelidir. Bunun anlamı, kanaatimizce ahlak felsefesinin otonom olmadığı; onun genelde bilgi ve gerçekliğin analizine dair eleştirel bir inşadan bütünüyle ayrı tutulamayacağı ve anlaşılamayacağıdır. Sözgelimi Sokrates’in ifade ettiği gibi dindarlığı, cesareti veya adaleti analiz edebiliriz ama bu erdemlerin aslı olarak neyi gerektirdiğini keşfetmemizi sağlayacak kesin bir yöntemle sahip olamayız. Dolayısıyla ahlak felsefesi başarılı olmak için normatif imtiyaza sahip meşru iddialarda dönüp kalmak yerine ahlaki tavsiyenin özel formlarını önermek zo-

rundadır. Bu yaklaşım, ahlak felsefesinin elde daha iyi başka bir şey olmadığı şeklindeki düşüncelere ve “daha iyi (veya “en iyi”) nin” disiplin olarak meşruluğu ispatlayıcı akıl yürütme formlarına dayandığını ifşa eder. Dolayısıyla, ahlaki uygulamalarda olası değişiklikler için açık-uçlu bir yol sağlayan, zıt fikirli insanların bir arada yaşayabileceği bir anlaşmayı bulmaya çalışan, her çatışmayı çözmesene bile çoğuna daha makulü öneren denklemler arayışında olmalıdır.

Elinizdeki eser modern ahlak tartışmalarına köklü bir eleştiri getirerek, felsefecileri ahlaki kavramların kökenleri, eylemlerin doğası ve karakterin önemi üzerine yeniden düşünmeye çağırır. Yine eser, Anscombe’un ahlaki eylemin safhalarını, eylem felsefesi ile etiğin uzlaşmasını, modern ahlak felsefesi eleştirisi ile ahlak felsefesinin günümüzdeki imkânlarına dair derin katkılar sunar. Çalışmanın ülkemizde Anscombe üzerine yapılmış ilk kapsamlı araştırma olması Dr. Mehmet Sabır Şaybak’ın Türkiye’deki ahlak felsefesi literatürüne önemli bir katkı sağladığını göstermektedir. Bu çabaların din ve ahlak felsefesi alanındaki tartışmaların derinleşmesine ufuk sağlayacağı açıktır.

Prof. Dr. Celal TÜNER
Ankara 2025

Babam'a...

ÖN SÖZ

Elizabeth Anscombe, modern dönemde metafizik, etik ve eylem felsefesi alanlarında söz sahibi olan, bu alanlarda önemli eserler yazan ve ahlak felsefesinde Aristoteles'in erdem etiğine ilgiyi yeniden canlandırmaya çalışan bir filozoftur. O, yaşadığı dönemde ahlak felsefesinin toplumdaki ahlaki bunalım ve açmazlara çözüm üretemediğinden yakınırken, ahlak felsefesinde yaygın olan Bentham'ın Faydacılık ve Kant'ın Deontoloji teorilerini, yazdığı "Modern Ahlak Felsefesi" makalesinde eleştirir. Makalesinde üç önemli iddiada bulunan Anscombe, psikoloji felsefesinde ilerleme kaydetmeden, ahlaki yükümlülük sorununa çözüm bulmadan ve eylemlerimizin sonuçlarının ahlaki açıdan neler ihtiva ettiğini anlamadan ahlak felsefesinin yapılamayacağını ileri sürer. Dolayısıyla Elizabeth Anscombe'un erdem etiğine dair görüşlerinin araştırılması ahlak felsefesi alanında önemli bir boşluğu kapatacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, Anscombe'un ahlak felsefesini ortaya koymaktır. Bunu yaparken ayrıca Anscombe'un ahlak felsefesinde; ahlaki eylemin nasıl oluştuğu; onun eylem felsefesi ile etiği nasıl uzlaştırdığını, modern ahlak felsefesi eleştirisini ve modern dönemde ahlak felsefesi yapmanın imkânına dair ortaya koyduğu düşünceleri ele almaktır.

Bu kitap, 2023 yılında "G.E.M. Anscombe'un Ahlak Anlayışı: Ahlaki Eylemin Oluşturulması" adlı Doktora tezimin gözden geçirilmiş ve birtakım değişiklikler yapılmış hâlidir. Bu çalışmayı ortaya koyarken konunun seçimi ve işlenmesinde bana yol gösteren, katkılarını ve ilgilerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Celal Türer'e çok teşekkür ederim. Ayrıca danışman hocam ile birlikte konuyu belirlediğimiz, tez sürecinde destek ve ilgilerini gösteren, tavsiyelerde bulunan çalışmamı baştan sona kadar okuyup değerlendiren hocam Doç. Dr. Barış Mutlu'ya,

Doç. Dr. Hamdullah Arvas'a, Doç. Dr. Emrullah Kılıç'a ve Doç. Dr. Zeki Aktaş'a çok teşekkür ederim.

Eğitim sürecim boyunca yanımda olan aileme ve çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen eşim Tuba ile çocuklarım Ahmet Hasan ve Ahsen Meva'yı da özellikle anmak isterim. Yine çalışmam boyunca fikirlerinden istifade ettiğim fakat ismini zikredemediğim hocalarıma, arkadaşlarıma ve dostlarıma ayrı ayrı teşekkür ederim.

Dr. Mehmet Sabır ŞAYBAK

Ankara 2025

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi
Ayr.	: Ayrıca
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Türkçeye eviren
d.	: Doğum Tarihi
Der.	: Derleyen
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: Editör
hz.	: Yayına hazırlayan
Inc.	: Incorporated (Anonim Őirketi)
md.	: Madde/Maddesi
ö.	: Ölüm Tarihi
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa sayıları
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TYB.	: Türkiye Yazarlar Birlięi
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
UK.	: United Kingdom
USA	: United States of America
&.	: ve
vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume
Y.	: Yıl
Yay.	: Yayınları - Yayıncılık
Ő	: Paragraf Numarası

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	9
ÖN SÖZ	17
KISALTMALAR	19
GİRİŞ	23
(Modern Dönemde Ahlak ve Anscombe)	23

BİRİNCİ BÖLÜM

ANSCOMBE'UN EYLEM FELSEFESİ ve NİYET	63
1.1. Eylemin Aktörü Olarak Benlik (Self-esteem).....	63
1.2. Benliğin Yönelimi Olarak Niyet (Intention)	71
1.3. Niyetlerin Gerçekleşme Zemini Olarak Eylem (Action).....	95
1.3.1. Kasıtlı Eylem ve Nedensellik.....	101
1.3.2. Kasıtlı Eylem ve Pratik Akıl Yürütme	134
1.3.3. Kasıtlı Eylem ve Pratik Bilgi	140
1.3.4. Kasıtlı Eylem ve Pratik Gerçeklik.....	150

İKİNCİ BÖLÜM

ANSCOMBE'UN AHLAK FELSEFESİ	173
2.1. Anscombe'un "Modern Ahlak Felsefesi" Teklifi	173
2.2. Erdem Etiğinde Psikoloji Felsefesinin Rolü	175
2.3. Anscombe'da Ahlaki Yükümlülük İlkesi: Yasal Ahlak	182
2.3.1. Anscombe'un Anlaşılabilirlik Tezine İtirazlar	192
2.3.2. Ahlaki Yargıların Kaynağına Dair: İlahi Emir Teorisi	216
2.3.3. Maksimi Yeniden Yorumlama: Arkitektonik İyi.....	228
2.4. Anscombe'un Sonuççuluk Ahlak Teorisine Eleştirisi	242
2.4.1. Ahlak Teorilerinde Sonuççuluk ve Temelleri.....	246
2.4.2. Sonuççuluk Teorisi Üzerine Tartışmalar	252
2.4.3. Anscombe'un Ahlaki Mutlâkçılığı ve Sorumluluk Anlayışı... ..	276
2.4.4. Ahlaki Sorumluluk Bağlamında Savaş ve Cinayet.....	293
2.5. Ahlak Felsefesinde Olgu-Değer Sorunu	312

2.5.1. Ahlak Felsefesinde Olgu-Değer Ayrımı	313
2.5.2. Eyleme Bütüncül Yaklaşım: Brüt Olgular Teorisi.....	326
2.5.3. Söz Verme ve Ahlaki Yükümlülük	332
SONUÇ	347
KAYNAKÇA	353
DİZİN	369